

Łódź, dnia 7 września 2020 r.

Prof. dr hab. n med. Michał Radwan
Kierownik Ośrodka
Medycznie Wspomaganej
Prokreacji – Szpital Gameta
ul. Rudzka 34/36
95-030 Rzgów k/Łodzi

**Recenzja rozprawy doktorskiej lek. Damiana Warzechy
pt. Ewaluacja zaburzeń płodności oraz jakości życia u kobiet
z rozpoznaniem endometriozy.**

Zdrowie reprodukcyjne jest częścią ogólnej definicji dobrostanu fizycznego, psychicznego i społecznego przyjętej przez Światową Organizację Zdrowia. Brak właściwej edukacji w zakresie zdrowia reprodukcyjnego zwiększa ryzyko nieplanowanej ciąży u nastolatek i młodych kobiet. Z drugiej strony może sprzyjać nieświadomemu opóźnieniu decyzji o macierzyństwie lub rozpoczęciu diagnostyki niepłodności.

Endometrioza jest postępującą wraz wiekiem chorobą, która ma istotny negatywny wpływ na płodność oraz komfort życia. Niestety u wielu kobiet cierpiących z powodu niepłodności endometrioza jest rozpoznawana w stadium zaawansowanym. Dochodzi wówczas do nieodwracalnego uszkodzenia jajowodów oraz postępującego obniżania rezerwy jajnikowej. W konsekwencji szanse na ciążę mogą być ograniczone nawet po zastosowaniu pozaustrojowego zapłodnienia, które jest w tej grupie kobiet najskuteczniejszą metodą leczenia niepłodności. Tym bardziej interesująca jest przedstawiona mi oceny rozprawa doktorska na temat jakości życia, płodności oraz świadomości objawów i komplikacji powodowanych przez endometriozę.

Rozprawę doktorską stanowi zbiór opublikowanych i powiązanych tematycznie artykułów naukowych. Praca składa się 72 stron i została podzielona na dość dużą

liczbę bo aż 12 punktów/rozdziałów wyszczególnionych w spisie treści. Uwagę zwraca dość charakterystyczny układ pracy:

- Spis treści został zamieszczony jako piąty rozdział w spisie treści.
- Duża liczba poprzedzających punktów automatycznie spowodowała przesunięcie dopiero na dziewiątą pozycję w spisie treści rozdziału pt.: Wstęp (...).
- Wnioski zostały przedstawione przez Doktoranta dwukrotnie. Po raz pierwszy w dość nietypowym miejscu bo jeszcze przed rozdziałem pt.: Cele pracy tj. w formie punktów pod koniec rozdziału pt.: Wstęp (...). Następnie wnioski zostały przedstawione ponownie w rozdziale pt.: Podsumowanie i wnioski.

Inna kolejność powyższych części pracy, pominięcie w spisie treści punktów takich jak „strona tytułowa, dedykacja i spis treści” oraz zamieszczenie wniosków tylko w jednej formie i w jednym miejscu była by bardziej przyjazna dla czytelnika. Przyczyniło by się to większej przejrzystości istotnych elementów tej ciekawej pracy.

Doktorant w oddzielnym rozdziale przedstawił spis trzech publikacji włączonych do rozprawy doktorskiej:

1) Warzecha D, Szymusik I, Pietrzak B, Kosinska-Kaczynska K, Sierdzinski J, Sochacki-Wojcicka N, et al. Sex education in Poland - a cross-sectional study evaluating over twenty thousand polish women's knowledge of reproductive health issues and contraceptive methods. BMC Public Health. 2019;19(1):689.

2) Warzecha D, Szymusik I, Wielgos M, Pietrzak B. The Impact of Endometriosis on the Quality of Life and the Incidence of Depression-A Cohort Study. Int J Environ Res Public Health. 2020;17(10)

3) Warzecha D, Pietrzak B, Szymusik I, Śmiech Z, Wielgos M. Should the patients with endometriosis be treated as a risk group of pregnancy complications? Single center experience and literature review *Ginekol Pol.* 2020, DOI: 10.5603/GP.a2020.0084.

Łączny Impact Factor (IF) wymienionych publikacji wynosi 5,782 a punktacja MNiSW = 210 punktów. We wszystkich włączonych do rozprawy doktorskiej publikacjach lek. Damian Warzecha jest pierwszym autorem. Potwierdza to zaangażowanie doktoranta w cały proces badawczy.

Pierwsza z prac oryginalnych to opublikowany w BMC (BioMed Central) Public Health, opis wyników badania przekrojowego przeprowadzonego na dużej grupie bo aż 20 tysięcy kobiet. Jego celem była ocena wiedzy na temat fizjologii cyklu miesięczkowego, metod antykoncepcji, zaburzeń płodności i profilaktyki raka szyjki macicy w reprezentatywnej grupie Polek.

Kolejna publikacja wchodząca w skład rozprawy doktorskiej, opublikowana w *International Journal of Environmental Research and Public Health* dotyczyła oceny kobiet z rozpoznaniem endometriozy. Uzyskane wyniki miały na celu prześledzenie dotychczasowego przebiegu choroby podstawowej, jej symptomatologii i stopnia nasilenia zgłaszanych dolegliwości. W badaniu wzięło udział 246 kobiet.

Trzecia część badań opublikowana w *Ginekologii Polskiej* dotyczyła oceny częstości występowania powikłań położniczych wśród pacjentek z potwierdzoną laparoskopowo endometriozą. Do badania włączono 64 pacjentki i 296 zdrowych kobiet stanowiących grupę kontrolną.

Cele pracy

Cztery cele pracy zostały przedstawione w sposób zrozumiały.

1. Ocena wiedzy kobiet na temat fizjologii cyklu miesięczkowego, metod antykoncepcji, zaburzeń płodności i profilaktyki raka szyjki macicy.
2. Określenie częstości występowania zaburzeń płodności i metod ich leczenia wśród Polek z rozpoznaniem endometriozy.

3. Ustalenie zależności pomiędzy stopniem zaawansowania endometriozy, a zaburzeniami płodności, nasileniem aktualnie zgłaszanych dolegliwości oraz jakością życia pacjentek z powyższym rozpoznaniem.

4. Analiza dotychczasowego przebiegu endometriozy, ze szczególnym uwzględnieniem jej symptomatologii, jakości życia pacjentek oraz częstości występowania zaburzeń depresyjnych.

Wnioski

Przedstawione wnioski są zgodne z celami pracy i wynikają z przeprowadzonych badań. Ponadto są cenne z punktu widzenia naukowego jak i praktycznego. Doktorant przedstawił kolejno następujące wnioski:

1. Obszarami, w których obserwuje się największe braki w zakresie edukacji są kwestie związane z antykoncepcją, zaburzeniami płodności oraz fizjologią cyklu płciowego. Sugeruje się przygotowanie i wdrożenie programu kompleksowej edukacji seksualnej w Polsce, którego największymi beneficjentkami byłyby kobiety z niższym wykształceniem oraz zamieszkujące małe ośrodki.

2. Zwiększona częstość występowania zaburzeń płodności oraz starszy wiek w momencie pierwszego porodu wśród pacjentek z endometriozą, wskazuje na zasadność wcześniejszego kierowania pacjentek do ośrodków zajmujących się leczeniem niepłodności, optymalnie już na etapie planowania ciąży. Istnieje potrzeba zwiększenia dostępności do ośrodków zajmujących się leczeniem niepłodności.

3. Stopień zaawansowania endometriozy per se wydaje się nie wpływać na jakość życia pacjentek. Mając jednak na uwadze zależność występowania zaburzeń depresyjnych od czasu trwania i nasilenia dolegliwości bólowych związanych z endometriozą oraz wysokie odsetki samoleczenia w tej grupie należy możliwie jak najwcześniej rozpocząć leczenie objawowe, mające na celu zmniejszenie dolegliwości i poprawiające komfort życia pacjentek.

4. Pogorszenie jakości życia w związku z częstszym występowaniem dolegliwości bólowych, zaburzeń płodności oraz depresji wymaga odpowiednio wczesnego leczenia pacjentek z endometriozą. Celowe jest więc stworzenie specjalistycznych poradni zajmujących się leczeniem kobiet z powyższym problemem oraz zapewnienie

kompleksowej opieki nad pacjentką z uwzględnieniem specjalisty z zakresu psychiatrii lub psychologii.

Pozostałe rozdziały zawierają wykaz skrótów oraz streszczenie w języku polskim i angielskim, kopie opublikowanych prac, oświadczenia współautorów pozytywną opinię Komisji Bioetycznej oraz prawidłowo dobraną aktualną bibliografię składającą się z 48 pozycji uporządkowanych zgodnie z kolejnością cytowania.

Podsumowanie recenzji

Przedstawiona mi do recenzji rozprawa doktorska Pana Damiana Warzechy w mojej opinii spełnia warunki określone w art. 13 Ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. nr 65, poz. 595 z późn. zm.) w związku z art. 179 ust. 1 ustawy z dnia 3 lipca 2018 r. przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2018 r. poz. 1669 z późn. zm.).

Pozwalam sobie przedstawić Wysokiej Radzie Dyscypliny Nauk Medycznych Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego wniosek o dopuszczenie lek. Damiana Warzechy do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

prof. dr hab. n. med.
Michał Radwan
specjalista ginekologii i położnictwa
specjalista endokrynologii
ginekologicznej i rozrodczości
9731361

